

6 Ιουνίου 2015

«Δος αίμα και λάβε Πνεύμα»

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

«Δος αίμα και λάβε Πνεύμα», λέει ο Πέτρος ο Δαμασκηνός.

Ο δε άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής αναφέρει: «Εκείνος, που πιστεύει, φοβάται· και εκείνος ο οποίος φοβάται, ταπεινώνεται. Εκείνος δε, ο οποίος ταπεινώνεται, γίνεται πράος... Ο δε πράος τηρεί τις εντολές. Και εκείνος που τηρεί τις εντολές, καθαρίζεται. Εκείνος δε, ο οποίος καθαρίσθηκε, φωτίζεται. Και εκείνος ο οποίος φωτίσθηκε, αξιώνεται να ενωθεί με τον Νυμφίο Λόγο μέσα στο μυστικό θάλαμο των Μυστηρίων» (Μαξίμου Ομολογητή, Τετρακόσια Κεφάλαια περί Θεολογίας, Εκατοντάς Α', §16).

«Είναι στενή η πύλη και γεμάτη δυσκολίες η οδός που οδηγεί στη ζωή»(Ματ. 7,14), και επομένως οδυνηρός ο αγώνας για να απαλλαγούμε από τα πάθη, τα οποία εμποδίζουν το φωτισμό. Η μακροχρόνια πείρα των Πατέρων μας το απέδειξε αυτό με κάθε αξιοπιστία.

«Μέσα σε σώμα γεμάτο αμαρτία δεν κατοικεί ο Θεός»(πρβλ. Σοφ. Σολ. 1, 4)· «Η μεν αρχή όλων των παθών είναι η φιλαυτία· το δε τέλος, η υπερηφάνεια. Φιλαυτία

δε είναι η παράλογη αγάπη προς το σώμα. Εκείνος που την απέκοψε, απέκοψε μαζί όλα τα πάθη που γεννώνται απ' αυτήν»(Μαξίμου Ομολογητή, Τετρακόσια Κεφάλαια περί αγάπης, Εκατοντάς Γ', §57). Τόσον η αρχή, όσον και το τέλος αυτού του ολέθρου, είναι θανατηφόρα, ειδικά δε είναι βλαβερή στην προσευχή. Μόνον δε στον ταπεινό κατά το φρόνημα πλησιάζει η χάρις.

Και οι παλαιότεροι και οι επόμενοι θεοφιλείς φωτιζόμενοι από την χάριν έδωσαν διάφορα ονόματα στον Υπερούσιο Θεό μας, χαρακτηρισμούς από τις θείες του ιδιότητες ή από τους τρόπους των αγίων του εμφανίσεων, ως φως, αλήθεια, παναγαθότητα και άλλα. Ένας ακόμη χαρακτηρισμός, τον οποίον και ο ίδιος φανέρωσε είναι το «μάθετε από εμένα, ότι είμαι πράος και ταπεινός στην καρδιά»(Ματ. 11, 29). Αυτός είναι ιδιαίτερος σημαντικός, και γι' αυτό οι απ' αιώνος αγωνιζόμενοι πιστοί το συνέλαβαν όχι ως απλή αρετή αλλά ως ενδεικτικό του θείου του χαρακτήρα, ο οποίος αφορά ειδικά την προσωπικότητα. «Οι του Χριστού» οφείλουν να φέρουν τον χαρακτήρα του Πατέρα τους, για να γίνει ελεύθερη η είσοδός τους στην βασιλεία του Θεού, και να μην εκδιωχθούν ως νόθοι σύμφωνα με το φοβερό λόγο «δεν σας γνωρίζω»(Ματ. 25,12), εφ' όσον «ο Θεός εναντιώνεται στους υπερήφανους και στους ταπεινούς δίνει τη χάρη του»(Ιακ. 4, 6).

Η υπερηφάνεια είναι απαίσιο σκοτάδι· είναι το αντίθετο της θείας αγαθοσύνης, η αρχή κάθε κακού, η ρίζα κάθε τραγωδίας, ο σπορέας του μίσους, το σώμα του κακού, από την οποίαν πηγάζει ο ολέθριος ατομισμός.

Ο Χριστός είναι «το φως και η αλήθεια και η ζωή». Όταν αυτό το αληθινό φως μας αγκαλιάσει, τότε αισθανόμαστε την αγάπη του, τη σοφία του, Αυτόν ως αυτοαλήθεια. Με απεριγράπτη χαρά αποκτούμε αισθητή γνώση ως κατάσταση του πνεύματός μας. Είπε μόνος του για τον εαυτόν του ότι «εγώ είμαι η αλήθεια»(Ματ. 14, 6), και το επιβεβαίωσαν ο Πατέρας και το Άγιο Πνεύμα. Στην κατανόηση όμως αυτής της θεολογικής πραγματικότητας δεν φθάνει κανείς μόνον ακούοντάς την.«Στη βασιλεία του Θεού δεν θα μπει όποιος μου λέει “Κύριε, Κύριε”, αλλά όποιος κάνει το θέλημα του ουράνιου Πατέρα μου»(Ματ. 7, 21).

Η κατανόηση αυτής της αλήθειας και η ανακάλυψη του Θεού Λόγου, ο οποίος ευρίσκεται κρυμμένος στις εντολές του, γίνεται με παρατεταμένη και μακροχρόνια παραμονή στην προσευχή και την μετάνοια. Όσο περισσότερο παραμείνουμε στην τήρηση των εντολών, τόσο περισσότερο φωτισμό και πλατυσμό δεχόμεθα στο νου. «Συ, Κύριε, διέταξες να φυλάμε και να τηρούμε τις εντολές σου με προσοχή, ακρίβεια και προθυμία»(Ψαλμ. 118, 4)... «Πόσο γλυκά είναι τα λόγια σου όταν τα εκφωνώ και τα λέω. Στο στόμα μου είναι πιο γλυκά και από το μέλι»(Ψαλμ. 118,103)... «Φως στη ζωή μου είναι ο νόμος σου, Κύριε. Φως

που φωτίζει την πορεία της υπάρξεώς μου»(Ψαλμ. 118, 105).

Η τήρηση των εντολών και η υπομονή στα θλιβερά χαρακτηρίζουν το νόημα του σταυρού, και μακάριος είναι όποιος αποδέχεται πρόθυμα την άρση του. Όποιος δέχεται αυτό το νόημα του σταυρού ως πιστός χριστιανός, υπομένει κατά διαφορετικό τρόπο. Τον δέχεται ως κλήση του ουράνιου Πατέρα. Στον σταυρό ολοκληρώνεται η χριστιανική αποστολή, και σ' αυτόν πραγματοποιείται η συνάντηση του κτιστού μετά του άκτιστου θείου Είναι. Καταπιεζόμενοι από τη βία των ελεεινών παθών και των πονηρών πνευμάτων, ως μοναδικό σωσίβιο έχουμε την καταφυγή προς αυτόν που μπορεί να μας σώσει και συνεχώς φωνάζουμε «Έλα γρήγορα ως οικτίρμων και σπεύσε ως ελεήμων να μας βοηθήσεις, γιατί όταν το θέλεις μπορείς». «Βάλε σε ενέργεια την ακατανίκητη δύναμή σου και έλα γρήγορα να μας σώσεις»(Ψαλμ. 79, 3). Η άκτιστη θεία χάρις του Κυρίου μας ως μητέρα συμπαρίσταται και όχι μόνον μας σώζει από όσα μας και τα δεινά, αλλά παρηγορεί και το πνεύμα μας με τη γλυκύτητα της παρουσίας της και μας εμπνέει θάρρος για νέες άμυνες και επιθέσεις. Στα παθήματα και γενικά τις δοκιμασίες πλατύνεται το πνεύμα μας και αυξάνει η πνευματική γνώσις. «Στη θλίψη μου με έσωσες χαρίζοντας ανακούφιση στη ψυχή μου»(Ψαλμ. 4, 1). Όταν αυξηθεί η καλή συνήθεια της καρτερίας στις δοκιμασίες, τότε και ο Θεός επιτρέπει σκληρότερους πειρασμούς για την τελειοποίησή μας. Αυτό επισημαίνει και ο ψαλμός. «Είναι ευτυχής ο άνθρωπος, τον οποίον θα παιδαγωγήσεις, Κύριε, και θα τον διδάξεις με το νόμο σου»(Ψαλμ. 93,12). «Δεν είναι δυνατόν να ξεφύγει την μέλλουσα κρίση εκείνος, ο οποίος αμάρτησε, χωρίς να υπομείνει εδώ εκούσιους κόπους ή ακούσιες οδυνηρές επιπτώσεις»(Μαξίμου Ομολογητή, Τετρακόσια Κεφάλαια περί αγάπης, Εκατοντας Β', §66).

Η μεγαλύτερη ωφέλεια από τις οδυνηρές επιπτώσεις των πειρασμών είναι η απ' αυτούς προερχόμενη ταπείνωση, με την οποία το απαίσιο τέρας του εγωισμού συντρίβεται και η θεία γνώση πλησιάζει το νου. Δεν είναι τολμηρό, εάν μεταφορικά ονομάσουμε το είδωλο του εγωκεντρισμού «βδέλυγμα της ερημώσεως που στήνεται μέσα σε τόπο άγιο»(Ματ. 24, 15). Κανένας άλλος παράγοντας δεν είναι τόσο αποτελεσματικός, όσον οι διάφορες θλίψεις, είτε εκούσιες είτε ακούσιες, οι οποίες οδηγούν το νου στο ταπεινό φρόνημα. Η αδυναμία της απολυτρώσεώς του, τον διδάσκει πρακτικά πόσον ασήμαντος και ευτελής είναι. Τότε το «χωρίς εμένα δεν μπορείτε τίποτε να κάνετε»(Ιω. 15, 5) του Κυρίου γίνεται απολύτως καταφανές, και έτσι μεταφέρεται ο νους με τη βοήθεια της χάριτος στον πραγματικό κόσμο της άνω βασιλείας.

Το δεύτερο σκέλος της ωφέλειας από τις δοκιμασίες είναι η βαθύτερη γνώση των ακατάληπτων κριμάτων της προνοίας του Θεού για την διοίκηση της κτίσεως. Τα

φαινόμενα, πολλές φορές οδυνηρά και επίπονα είναι τα κατάλληλα θεραπευτικά μέσα, με τα οποία συγκρατεί η θεία παναγαθότητα στην ισορροπία την επαναστατημένη πεσμένη φύση μας.

«Αν αρχίζαμε με την εξέταση του εαυτού μας, δεν θα επισύραμε την τιμωρία του Θεού. Αλλά, όταν ο Κύριος μας τιμωρεί, μας διαπαιδαγωγεί, έτσι ώστε να μην υποστούμε την τελική καταδίκη μαζί με τον κόσμο»(Α΄ Κορ. 11, 31-32). Όταν συναισθανθούμε ότι είναι απαραίτητο να περάσουμε «διά πυρός και ύδατος»(Ψαλμ. 65, 12) των ποικίλων πειρασμών, για να διαμορφώσουμε μέσα μας την συμπαθή εικόνα του τραυματισμένου ανθρώπου, όλων των συνανθρώπων μας, γεννάται μέσα μας το πραγματικό νόημα της πτώσεως και επακολουθεί η αλήθεια της αναστάσεώς μας. Η φιλότιμος του Θεού οικονομία, αποτέλεσμα της πατρικής του στοργής και προνοίας, μας εισάγει στην επίγνωση της θείας αγάπης, διότι όντως «όποιον αγαπά ο Κύριος τον παιδαγωγεί, μαστιγώνει δε με δοκιμασίες όποιον θεωρεί δικό του παιδί»(Εβρ. 12, 6). Πόσον τότε οι φιλόθεοι γίνονται σπλαχνικοί στους συνανθρώπους τους κατά τον νόμο της επιρροής, καθώς ο «Πατέρας τους είναι σπλαχνικός»(Λουκ. 6, 36)!

Το Πνεύμα το Άγιο ως παιδαγωγός μεταδίδει διά της επιφοιτήσεώς του τον πανανθρώπινο πόνο στις ψυχές των φιλόθεων, αφού αυτές μετέχουν της άκτιστου θείας χάριτος, η οποία βαστάζει ολόκληρο τον αδαμιαίο πόνο. Απλώς υπογραμμίζουμε ότι ερμηνεύουμε το νόημα του σταυρού, το καύχημα του Παύλου, ο οποίος μόνον σ' αυτόν στήριζε την πνευματική του οντότητα, πίστευε, ήλπιζε και εκαυχάτο. Αυτόν το δρόμο ακολούθησαν όλοι «όσοι έχουν σταυρώσει τον αμαρτωλό εαυτό τους μαζί με τα πάθη και τις επιθυμίες του»(Γαλ. 5, 24). Ο σκοπός της θείας κενώσεως απέβλεπε να αντιπαρατάξει στη λανθασμένη προτίμηση της φιληδονίας, από την οποίαν προήλθε η πτώση, το αντίδοτο, δηλαδή την φιλοπονία.

Η κένωση του Θεού Λόγου, που έγινε μία φορά για την παναγάπη του σε μας, καθιστά περιττά τα σχόλια και τις απορίες. Ο κορυφαίος των μαθητών Πέτρος τονίζει με έμφαση· «αφού ο Χριστός πέθανε για μας ως άνθρωπος, πρέπει και εσείς να οπλιστείτε με το ίδιο φρόνημα»(Α΄ Πέτρ. 4, 1). Αν το πρώτο καθήκον κάθε λογικού όντος είναι να αγαπήσει τον Θεό εξ ολοκλήρου ως Θεό και άρα Δημιουργό και Κύριό του, τίθεται το ερώτημα. Όταν αυτός ο Θεός γίνει αναπλάστης και ανακαινιστής και αναβιβάσει τον άνθρωπο που έπεσε πάνω από την πρώτη θέση και αξία, και όχι μόνον τόσο, αλλά και «πάνω από κάθε αρχή και εξουσία και δύναμη και κυριότητα, πάνω από καθετί που ανήκει όχι μόνο στον τωρινό αλλά και στον μελλοντικό κόσμο»(Εφεσ. 1, 21), ποιά λοιπόν αξία και τιμή του ανήκει; Αφού έγινε πράγματι Θεός και άνθρωπος, ο Κύριός μας, ο γλυκύτατος Ιησούς, με την

υπερβολική αυτοθυσία του, μας αφαίρεσε κάθε πρόφαση ελεύθερης εκλογής ή άλλης προτιμήσεως και είμαστε πλέον λάφυρα της δικής του αγάπης. Οφείλουμε να τον αγαπούμε ολοκληρωτικά, «γιατί αυτός πρώτος μας αγάπησε»(Α' Ιω. 4, 19).

Εάν λοιπόν κανέναν άλλον δεν γνωρίζουμε παρά μόνο τον Κύριό μας Ιησού Χριστό και αυτόν «εσταυρωμένον», δεν είναι πλέον απόλυτο καθήκον μας η φιλοπονία; Να λοιπόν, γιατί όλοι «οι του Χριστού» και στις τρεις περιόδους της Εκκλησίας σταύρωναν τους εαυτούς τους, «για να γνωρίσουν αυτόν και τη δύναμη της αναστάσεώς του και να μετάσχουν στα παθήματά του ακολουθώντας τον στο θάνατο, με την ελπίδα να λάβουν μέρος στην ανάσταση των νεκρών»(βλ. Φιλ. 3, 10-11). Αυτός είναι ο λόγος της συνεχούς αναφοράς μας στον σταυρό και την περιεκτική φιλοπονία.

Η τριαδικότητα του Θεού αποτελεί το κέντρο της θεογνωσίας· «ο Πατέρας, ο Λόγος και το Άγιον Πνεύμα, και αυτοί οι τρεις είναι ένα»(Α' Ιω. 5, 7) και μαρτυρούν το ένα για το άλλο πρόσωπο. Η μαρτυρία αυτή επεκτείνεται και στη δική μας φύση. Ο Κύριος εμπιστεύθηκε στους μαθητές του αυτό το έργο της μαρτυρίας για τον εαυτό του. «Όταν έρθει ο Παράκλητος, που θα σας τον στείλω εγώ από τον Πατέρα, το Πνεύμα της Αλήθειας, που εκπορεύεται από τον Πατέρα, αυτός θα δώσει εξηγήσεις για μένα. Αλλά κι εσείς θα μιλήσετε για μένα, γιατί εξ αρχής είστε μαζί μου»(Ιω. 15, 26-27). Αυτού του είδους είναι και οι σχέσεις των ανθρώπων ως προσώπων. Η μαρτυρία ως ζωή αληθινή περιστρέφεται αιωνίως μέσα στην αγάπη και δημιουργεί την κοινωνία. Το πρόσωπον από τη φύση του δεν ζει απομονωμένο, αλλά κινείται με αγάπη προς τα όμοιά του πρόσωπα και στην πράξη της αλληλεγγύης ανταποκρίνεται στο άλλο και μαρτυρεί γι' αυτό. Γι' αυτό το λόγο και ο Δημιουργός μας είπε εξ αρχής ότι «δεν είναι καλό να είναι ο άνθρωπος μόνος του»(Γεν. 2, 18). Όσο με την πίστη και την υπακοή πραγματοποιούμε το θείο θέλημα, τόσο αυξάνει μέσα μας ο θείος φωτισμός. Η αληθινή μετάνοια με όλα όσα την αποτελούν και ιδιαίτερα με την εκ βάθους προσευχή, μας οδηγεί σε κοινωνία και επαφή με την άκτιστη θεία χάρη, και αυτή μας ερμηνεύει την μορφή της θείας πραγματικότητας.

Τί το παράδοξο, εάν σ' αυτόν, στου οποίου την εικόνα και ομοίωση χαραχθηκε η ρίζα μας εξ αρχής, βρίσκουμε την επίγνωσή μας με τη χάρη του; Αυτή η επίγνωση μας μεταμορφώνει πραγματικά και μας δίνει τις θείες ιδιότητες, εφ' όσον «όσοι τον δέχθηκαν και πίστεψαν σ' αυτόν έδωσε το δικαίωμα να γίνουν παιδιά του Θεού» (Ιω. 1, 12). Τί φυσικότερο του να διατηρούν τα παιδιά τον χαρακτήρα του πατέρα τους; Εννοώ τη σπουδαιότερη θεία ιδιότητα της αγάπης, η οποία αμέσως εκδηλώνεται στη ψυχή αυτού που αποδέχθηκε την θεία έλλαμψη. Με την αγάπη ο πιστός επικοινωνεί με τον πλησίον και ολοκληρώνει τη μαρτυρία του. Να και μία

μαρτυρία των Πατέρων μας, την οποίαν «διακήρυξαν και δεν αρνήθηκαν· και διακήρυξαν»(βλ. Ιω. 1, 20) για την αλήθεια και τις θείες επαγγελίες και όλη τη θεία αποκάλυψη και δεν την απέκρυψαν από εμάς, τα παιδιά και τους αδελφούς τους, όσα δηλαδή αυτοί άκουσαν και είδαν, ώστε η δική τους μαρτυρία να είναι για εμάς η αληθινή πληροφορία και το πλήρωμα της ελπίδας μας.

Σύμφωνα με την μωσαϊκή αποκάλυψη ο άνθρωπος δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα και ομοίωσιν Θεού»(Γεν. 1, 26). Τί σημαίνει αυτό; Τη δυνατότητα της φύσεώς του να μοιάσει στον Δημιουργό του. Άρα και η αίσθηση της υπάρξεως του απολύτου όντος, δηλ. του Θεού, είναι και αυτή έμφυτη στον άνθρωπο. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίον, όταν πλησιάσει ο άνθρωπος με τη βοήθεια της χάριτος τον Θεό του, τον αναγνωρίζει. Με το φωτισμό της χάριτος, ο οποίος μας επιτρέπει να πλησιάσουμε τον Θεό, αρχίζει το μικρό ανθρώπινο πνεύμα να βλέπει τον Θεό «όπως πραγματικά είναι»(Α' Ιω. 3, 2), πάντοτε σύμφωνα με τις δυνατότητές του. Δεν θα γίνει βέβαια κατανοητό το βάθος αυτού του μυστηρίου με τις λίγες αυτές λέξεις, με τις οποίες περιγράφεται, αλλά η αλήθεια δεν αλλάζει. «Μακάριοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά, γιατί αυτοί θα δουν το πρόσωπο του Θεού»(Ματ. 5, 8). Η επαγγελία είναι ασφαλώς βεβαία, αλλά διαφέρουν τα μέσα και ο τρόπος, με τα οποία οδηγούμαστε εκεί και γι' αυτά θα μιλήσουμε παρακάτω.

(Γέροντος Ιωσήφ, Αθωνική Μαρτυρία, Ψυχωφελή Βατοπαιδινά 2, σ. 26-35)
vatopedi.gr